

МУЗИКА И ДИЈЕТЕ

Драгана Јовановић¹, Слађана Поповић², Сања Симић,
Универзитет у Источном Сарајеву, Педагошки факултет Бијељина
76300, Бијељина, Семберских ратара бб, БиХ

Апстракт: У раду се истиче значај музике за развој дјетета. Музика пружа чисту радост и конкретнију корист. Правовремено упознавање дјеце са музиком може да убрза развој говора, развија таленат за математику и рјешавање комплекснијих проблема, природних наука, унапређује координацију, побољшава вјештине памћења, концентрације и читања, а нарочито код дјеце са тешкоћама у развоју и учењу. Треба увијек имати на уму психолошке ефекте музике у виду промјена расположења и подизања самопоуздања.

Пулс музике продире дубоко и у једном живом процесу усклађује мисао и тијело, што омогућава боље, лакше учење. Пјесма као маркер идентитета је дио социјализације, у којој свако дијете има своју јединствену улогу и оплемењује дух.

Са музиком дјеца треба да се упознају прије рођења, у мајчином стомаку, преко брижљиво одабраних дјечијих пјесама у предшколском и раном школском периоду, као и увођењем правих музичких вриједности у току школовања. Задатак школе јесте да повеже најновија научна сазнања и врхунску музику свих стилова.

Активно музицирање ученика је најбољи пут ка развијању музикалности, љубави према музици и ослобађању од напетости у школском животу дјетета.

Кључне ријечи: значај музике, психолошки ефекти музике, идентитет, социјализација, музицирање.

УВОД

Музика је дисциплина, али и господарица реда и лијепих навика, она чини људе блажима и њежнијима, моралнијим и разумнијим. Она има огроман значај за развој сваког дјетета. Музика утиче на развој њихових музичких, физичких, умних способности, изграђивање естетског, моралног односа према музици и умјетности уопште. Психологија особе диктира врсту музике коју појединац слуша.

У Месопотамији, Индији, Кини, старој Грчкој вјеровало се да снага музике утиче на материју, али и на емоције, хармонију тијела и покрета, одређује правац мисли и активности човјека. Као снага која одређује карактер људи, по мишљењу старих народа, музика одређује правац развоја једног народа или цивилизације. Ако је била у рукама зла, то је могло значити пропаст цивилизације, а у рукама просвијетљених – улазак у златно доба мира и напретка. Кинески цареви су провјеравали стање свог царства по уједначености штимовања инструмената и квалитету музике која се изводи. Према Питагори, цијела васиона са небеским тијелима креће се по законима музике (Исаковић, С., 2010).

Први контакт дјетета са музиком се дешава у мајчином стомаку. Оно најприје чује откуцаје мајчиног срца, затим спољашње гласове које ће кроз само неколико седмица

¹ tomoko-chan-123@outlook.com

² sunchicas21@gmail.com

моћи да разликује. Музички развој дјетета почиње већ у раном дјетињству. Спонтана и природна реакција на музику одвија се у складу са дјечијим индивидуалним потребама и интересовањима. Наслијеђене музичке диспозиције и подстицајна породица битан су фактор музичког развоја у периоду раног дјетињства.

Музика је одувijek била саставни дио образовања и васпитања. Настава музичке културе има своје јасно одређене циљеве и задатке, и исходи треба да буду у складу са њима. Музичка настава је првенствено усмјерена ка подстицању развоја музичких способности и вјештина, из чега произилази и стицање знања (Тракиловић, Д. и др., 2015). Развијањем музичких способности код дјетета се увећава низ посебних способности, од којих ће имати пуно користи како у детињству, тако и у каснијем добу живота. Неке од способности које се изванредно развијају јесу слух, вид, вербално изражавање, математичке и креативна способност, социјална прилагодљивост способност читања, учење страних језика, итд.

Музика у потпуности ангажује мозак. Она има способност да увјежбава мозак за комплексније размишљање, тј. оно које укључује рјешавање неког проблема, закључивање, анализирање, уочавање сличности и разлика. Музиком се, што је веома важно, подстичу креативност и машта. За повучену децу, са проблемом остваривања социјалног контакта, музичка активност може да се користи као терапија, јер омогућава дјетету да се изрази, да се кроз пјесму и игру уклопи у друштво (социјализује) и развије осјећање колективног духа.

1. УТИЦАЈ МУЗИКЕ НА ДИЈЕТЕ ПРИЈЕ РОЂЕЊА

2.

Оно што знају све мајке јесте да фетус реагује на звук. Ако се фетусу старом осам мјесеци пусти оштар звук трубе или повуче виљушка по тањиру тик уз стомак, оно ће одговорити са снажним трзањем. Дијете не перцепира звук само ухом. Звук допире до њега у виду вибрација од мајчине тјелесне и коштане супстанце преко плодове воде, и перцепира се читавим дјететовим тијелом. Дакле, звук за фетус постаје тотално тјелесно искуство (Бјерквол, Ј.Р., 2005).

Слух почиње да се развија у осмој недјељи трудноће. Већ у осамнаестој недјељи формира се унутрашње уво и нервни завршеци мозга су довољно развијени тако да беба чује откуцаје мајчиног срца. Око двадесет пете недјеље беба може да чује спољашње гласове који су мало пригушени, а до двадесет седме недјеље може да распозна гласове. Између двадесет осме и тридесет друге недјеље, нерви фетуса се развијају до степена новорођенчета. Тада се сви звучни утисци складиште у дугорочном памћењу. Претпоставља се да је фетус од осмог мјесеца способан за памћење звучних утисака, а можда и много раније. Од тридесет и пете недјеље се са великом сигурношћу могу открити мања оштећења слуха, самом реакцијом дјетета на спољашње звукове.

Мајке имају потребу за пјевањем своје дјетету, а у прошлости су жене широм свијета увијек пјевале успаванке својој дјечи. Пјевање и пјесма су старији од говора. Пјевање има јачи и богатији спектар него говор. Пјевање успаванки фетусу и новорођенчади је важније од говора. Као доказ да фетус чује пјесму, стручњаци наводе да новорођенчад препознају мелодије које су им мајке пјевале када су биле трудне, а слабо реагују на нове мелодије које су им пјевале после рођења. Мајка има директан контакт са дјететом, али отац нема. Дијете и од њега очекује њежност и комуникацију, као од мајке (Бјерквол, Ј.Р., 2005).

Композиције Вивалдија и Моцарта смирују фетус у доби од четири до пет мјесеци, а гласније композиције Бетовена и Брамса га узнемиравају. Бебе највише воле слушати

успаванке које пјевају њихове мајке или лагану барокну музику попут Вивалдија и Моцарта, чији је темпо сличан ритму срца.

Дијете свој глас прилагођава промјенама ритма и темпа мајчиног гласа. То је изразито јасно у дјечијим реакцијама на мајчину пјесму. Оно често интуитивно наставља да се креће и пушта гласове у ритму пјесме иако је мајка престала да пјева. Мајчин глас је капија ка друштвеном животу. Малом дјетету нити један глас на свијету, ма колико она лоше пјевала, није важнији и љепши од мајчиног гласа, јер се у том гласу осјети свеукупна мајчина љубав (Бјерквол, Ј.Р., 2005).

3. УЗРАСНЕ СПЕЦИФИЧНОСТИ МУЗИЧКОГ РАЗВИТКА ДЈЕТЕТА

Један од најважнијих задатака музичког васпитања у школи је развијање музикалности код ученика. Да би се реализовао тај циљ, потребно је добро познавати природу музикалности. Музички доживљај јесте емоционални доживљај, односно, фино и диференцирано опажање музичког дјела. Двије основне компоненте музикалности су емоционална и слушна, а једна без друге не чине музикалност. Без емоционалног доживљаја немогуће је схватити садржај музике (Којов-Буквић И., 1989). Музикалност је само једна компонента и потребна је за све облике музичке активности, тј. слушање музике и стварање музике. Музика помаже дјечи да се развијају, да схвате свијет који их окружује, али и да искажу своја лична искуства.

Није тешко и компликовано увести дијете у свијет музике. Дјетету одговара она музика коју мајка воли. Композиције многих музичара могу да умире немирно дијете пред спавање. Неке од таквих композиција су „Лабудово језеро“ Чајковског, „Мјесечева соната“ Лудвига Бетовена, „Валцер цвијећа“ Чајковског и др.

Прва година живота. Дијете ће у другој половини прве године да реагује на музичке тонове узнемирујући се или умирујући се са показивањем знакова задовољства. Временом ће родитељи увидјети коју музику дијете воли и користити их како би га умирили када је узнемирено или уплашено. На крају прве године дијете већ почиње да подржава пјевање одраслих гукањем или тапшањем (Којов-Буквић И., 1989).

Друга година живота. Дијете ће разликовати у овој доби дубоке и високе, јаке и тихе, па и боју самих тонова. Појављује се способност „мелодизирања“, а може и репродуковати неке лакше мелодијске дијелове. У овој фази дијете почиње стварати своју мелодију за коју су карактеристични силазни тонови. Своју мелодију дијете најчешће прати ритмичким покретима руку, ногу или главе, чак и читавим тијелом. То су најпростији покрети уз музику (Којов-Буквић И., 1989).

Дјеца уживају када скачу, плешу, пљешћу и пјевају уз пјесму заједно с неким кога воле и коме вјерују. Иако их пјесма одушевљава и забавља, помаже им развијати њихово ментално, емоционално, психолошко здравље и даје им спретност да се могу и сами учити о њој.

Трећа и четврта година живота. У овом узрасту увиђају се индивидуалне разлике у слушној осјетљивости. Поједини малишани могу репродуковати просту мелодију. Дијете не разумије текст пјесмице у потпуности, па је његово „одушевљење“ код слушања изазвано само музичким утисцима. Оно је способно да упамти мелодију, али је врло често прилагођава својим могућностима. Интересантна мјеста брже и боље упамти, а мање интересантна, односно дијелове пјесме који су за њега неинтересантни или претешки обично изрецитује. Такође се овдје јавља жеља за пјевањем уз помоћ одраслих (Којов-Буквић И., 1989).

Пета година живота. На овоме узрасту је дијете способно да препозна радосну, тужну, веселу, спокојну музику, затим брзу и лагану. Распознаје основне инструменте

на којима се изводе мелодије, усваја текстове пјесмица и осјећа повезаност саме мелодије и текста. Глас у том узрасту постаје пискав, интонација је стабилнија, али дијете још увијек тражи сталну подршку одраслих (Којов-Буквић И., 1989).

Шеста и седма година живота. У овом узрасту се увиђају индивидуалне музичке способности и интересовања. Дијете је способно да опажа музичко дјело у цјелини, што је врло важно за васпитање естетског односа. Дијапазон гласа се шири и учвршћује. Дијете постаје самосталније у пјевању. У предшколском добу карактеристичан је однос дјетета према инструменталној музици, јер је склоно бучној и дисонантној музици. Због тога развијају љубав према инструментима, нарочито удараљкама (Којов-Буквић И., 1989).

Код **школске** дјеце се осјећа утицај наставе музичког васпитања на развој музичких способности. Ове способности се највише истичу код дјеце која изван школе живе у музикалној средини. Једно од најпознатијих знакова музикалности јесте тачно репродуковање одређене мелодије. Не треба чекати да се способности развију саме од себе, већ вјежбањем утицати да се природна способност нешто раније јави (Којов-Буквић И., 1989: 20).

Од седме до једанаесте године живота. У овом узрасту се код дјетета јавља жеља за свирањем неког инструмента и развија им се музички укус (Грујић, А., 2013).

Од једанаесте до четрнаесте године живота. Од једанаесте године, дечацима почиње да се мијења глас, а дјевојчицама се продубљује. Они развијају своје вокалне технике и вокално изражавање, уче да размишљају много критичније и аналитичније о музици, а такође могу почети да размишљају и о музичкој каријери (Грујић, А., 2013).

Од четрнаесте до шеснаесте године живота. Дијете може озбиљније да размишља о свом музичком образовању (Грујић, А., 2013).

Адолесценција. У доба адолесценције музицирање је главни допринос развоју идентитета дјетета. Тинејџери воле да слушају музику, а слушају је како би им прошло вријеме, да би смањили досаду, опустили се и одвратили пажњу од брига и проблема. Они користе музику како би побјегли од учења, али такође слушањем лагане музике при учењу им помаже при памћењу, концентрисању, складиштењу информација. Утицај музике на расположење у овој доби може бити врло снажан.

Врста музике коју тинејџери слушају може да одреди њихове особине личности, личне ставове, брзину реаговања у истим или разним ситуацијама, брзину памћења текстова и др. Она дјеца која слушају веселу музику ће брже реаговати када се неки предмет баци на тло, него она која слушају депресивну музику.

4. ЗНАЧАЈ И УЛОГА МУЗИЧКОГ ВАСПИТАЊА КАО НАСТАВНОГ ПРЕДМЕТА

Настава музичког васпитања у општеобразовним школама има задатак да младе људе чини љубитељима и познаваоцима музичке умјетности. Музичко васпитање јесте планско утицање на формирање личности дјетета, путем побуђивања интереса, потребе способности и естетског односа према музици. Музички развој се испољава у области емоција, осећања, опажања и слуха, од разликовања појединачних звукова до цјелина, односно до диференцирања висине тонова, ритма, боје, темпа и динамике. За постизање одређених циљева, потребно је упознати и задатке наставе овог предмета, који су постављени наставним програмом (Којов-Буквић И., 1989: 16).

Вебер је током свога рада уочио тенденције које се развијају уз музику, а то су: развијање креативности, развијања моћи концентрације, развијања „моћи мишљења“, појачана мотивација за учење, побољшани школски резултати, јаче осјећање

припадности у групи, опште сазријевање личности, већа емотивна стабилност и богатији емотивни живот (Бјерквол, Ј.Р., 2005: 190).

4.1. Васпитна функција музичког васпитања

Васпитање и образовање су међусобно повезани; и једно и друго су основне претпоставке човјекове егзистенције и еволуције. Под образовањем подразумијевамо процес стицања знања, вјештина и навика, а васпитање се односи на развијање психофизичких потенцијала појединца, формирање научног погледа на свијет и позитивних ставова и усвајање неопходних моралних, друштвених и радних вриједности. Што се тиче музике, односно задатака који су подијељени у настави музичког васпитања, тешко да се може рећи шта је важније. Зато је оправдано да се ова поглавља издвоје и да се посебно говори о васпитној функцији.

Значају музике за образовање човјековог карактера и мисаоних способности је стар колико и западна култура. Платон је сматрао да музика системски утиче на људску душу као суштински елемент грађења државе. Затим су Гете и Песталоци истицали пјесму и музику као важне чиниоце како даљег оплемењивања човјековог карактера, тако и конкретнијег стимулисања школских предмета (Бјерквол, Ј.Р., 2005).

4.2. Музика као средство естетског васпитања

Умјетност нам, прије свега, доноси нешто лијепо и синоним је за љепоту, и естетско уживање и изражавање. Из тога произилази да је крајни циљ музике осјетити љепоту. Тај свијет умјетности у настави музичке културе мора имати наглашену, прије свега васпитну, а затим естетску улогу. Музичка умјетност најуверљивије функционише као оличење вриједности. Естетски приступ образовању пружа велике могућности за испуњавање жеља и потреба код ученика. Уз помоћ вриједних музичких дјела, у разредној настави учитељ спаја лијепо и корисно, прије свега кроз музичку игру, прилагођену дјечи. Основу наставе Музичке културе чине развој естетских способности и култивисање естетског сензибилитета ученика.

Највећу моћ музика показује у свом утицају на процес учења, развој мозга и организационих способности. Да би емоционални живот ученика био обогаћен, доживљај и разумијевање лијепог у умјетности и раду, у њеним различитим сферама од великог је значаја. Код ученика најприје треба развити општу музикалност, како би касније било успјеха на свим пољима музике. То подразумијева: способност слушања и извођења музике на својеврстан начин, импровизацију играња и различитих покрета, способност да се изрази карактер и расположење музичког дјела, да се пренесе и доживи емоција; способност упоређивања и оцјењивања музике, што захтијева елементарну музичко-слушну културу.

Естетска осјетљивост (сензибилност) представља највиши вид естетских способности. Музичка осјетљивост је суштинска одредница и нужан услов музикалности, при чему се музикалност и „музички таленат“ одређују као синоними музичке способности на највишем нивоу (Ђорђевић, Б., 2008).

4.2.1. Музика као средство формирања моралног лика ученика

Музика често има јаче дејство него ријечи или поруке. Прије свега, музика може снажно да утиче на развој патриотизма, тј. љубави према домовини код ученика. Народне пјесме су нам од давнина приказивале снажне хероје. Као такве су их памтили наши преци и преносили са генерације на генерацију. У свакој од ових пјесама, ниче по један мали јунак и у савременом свијету, јер се дјеца поистовјећују са својим херојима, усвајају њихове моралне вриједности и жуде за авантурама.

Слушање музике и уопште било какав приступ музици (пјевање или покрет уз музику), утиче на цјелокупну човјекову личност, у погледу општег образовања, еманципације и васпитно-образовног одгоја. Да би то све имало смисла и показало резултате у настави, потребно је код ученика развијати пажњу, концентрацију, сналажљивост, брзину реаговања, вољне радње и навике, уздржавање од нежељених импулса, ритам и др.

4.2.2. Музика као средство подстицања социјализације

Музиком се исказује наша емоционална природа и она има есенцијални значај за човјеков живот, јер има ту моћ да на један начин представи нашу особеност. Она подстиче развој социјалних вјештина и дружељубивости код дјеце. Дијете стиче виши ниво самопоуздања, кроз слободу израза кроз музику и покрет, односно игру. Дјеца која се баве музиком, похађају ниже музичке школе, развијају виши ниво социјалне кохезије и лакше им је да разумију себе и друге, и остваре успјешну међусобну комуникацију и сарадњу. Таква дјеца су омиљена у друштву, весела, разиграна, плијене духом и оптимистична су.

Са друге стране, музика и те како покреће дјецу у разреду која су повучена, стидљива и немусикална. Учествојући у хору, групним музичким играма, свирањем на музичким инструментима у сталној интеракцији су са другом музикалницом и талентованијом дјецом. На тај начин музика као вид нејезичког изражавања, стидљивом и плашљивом дјетету омогућава да се изрази и комуницира са средином.

Пјесма је центар игре и њен главни мотив. Пјесма у игри има јасну структурну функцију, даје јој спољни и унутрашњи облик, ритам, динамичност, пулс и емоционалну енергију. Све је то процес усвајања живота који се назива социјализација, урастања у културу и друштво са својим добрим и лошим странама. Пјесма ће сваком дјетету донијети особености и индивидуални идентитет. Пјесма може да начини одлучујућу разлику између поштовања и равнодушности, између пријатељства и изолације (Бјерквол, Ј.Р., 2005: 108).

4.2.3. Музика као средство развоја емоција

Музика утиче на дјецу, и позитивно и негативно. Ови утицаји могу бити пролазни и дуготрајни. Музика повезује све емоционалне, духовне и физичке елементе. Она може мијењати расположење дјетета. Дјеца се поистовјећују са неким пјесмама и емотивно је доживљавају. Емоционални аспект музичке активности такође подстиче развој једне веома важне социјалне вјештине, као што је емпатија (саосјећање са другима).

Преко пјесме се остварује контакт са дубљим нивоима осјећања, а истовремено представља медиј изражавања тих осјећања.

4.2.4. Музика као средство активирања умних способности ученика

Према свему реченом до сада, установили смо да је музика у тијесној вези са развојем интелигенције и интелектуалним способностима. Након што код дјеце развијемо концентрацију, пажњу, опажање, емоционално изражавање и упоређивање, слиједи њихово изражавање, као и њихова прва уопштавања. Уз помоћ метода стваралачких радова, односно њихове употребе у настави дјеца развијају машту, фантазију и константно се повећава праг интелектуалних способности.

Због својих комплексних структура које се понављају, она повезује и развија моторни систем мозга, развија чуло вида и слуха, снажи координацију, концентрацију и меморију. Слушање ритмова повећава психичку будност, што опет доводи до повећане пажње. Осим тога, доказано је да и слушање музике, без физичког кретања, активира

моторне системе у људском организму, па изгледа да је и наша машта једнако моћна као и наше физичко кретање у простору (Сакс, О., 2010: 225).

Било каква настава музике позитивно утиче на дјечије учење. Настава музичке културе омогућава дјеци слједеће: развој рјечника код првака, развој способности усменог изражавања, јачање мотивације за учење математике кроз слушање музике, јачање мотивације за учење уопште кроз плес и драму, општи развој креативности, развој социјалне интелигенције, осјећање припадања групи и самопоштовања кроз плес, већа мотивација и мање одсуствовање са наставе музике (Бјерквол, Ј.Р., 2005: 107).

Музика тренира мозак за више нивое размишљања и подстиче развој временско-просторног резоновања, које се користи приликом учења виших форми математике и других природних наука. Пјесмице које садрже бројеве у себи ће омогућити предшколцима да их са лакоћом прихвате, изговарају, читају и пишу.

Међународна музичка терапија је годинама радила на постизању бољих резултата, са дјецом ометеном у развоју. То је потврђено у обимној литератури (Бјерквол, Ј.Р., 2005: 194).

4.2.5. Музика као средство развоја говора

Музику, као средство развоја говора, потребно је увести још у раном детињству, јер слушајући вриједна дјела и композиције класичне музике, дијете ће касније лакше развити сложеније језичке структуре. Развој говора предшколског дјетета, и рани школски узраст је област која је пажљиво проучена. Способност запажања, доживљавања и потребе за активним учешћем у животу, прати и већа активност у говору и исказивању доживљеног. Кориштењем музике при поласку у школу дјеца ће брже и лакше савладати читање и писање, а затим кроз наставу музичке културе кориштењем музичких инструмената, пјевањем ће бити оспособљени да репродукују звукове и ритам, што касније подразумијева усавршавање координације покрета, осећаја за ритам, меморије и способности слушања музике.

Однос учитеља према дјеци, повјерење и сигурност дјетета у школи, најелементарнији су услови за успјешан рад и развој. Креативан учитељ, често у разним областима и подручјима рада, приређује изненађења, подстичући дјечију знатижељу. Опуштену и заинтересовану дјецу је лако задовољити, она су отворена за спољне утицаје и спонтана у одређивању за ангажовано учешће у игри и раду. Музика ће таквој дјеци бити само нов изазов, авантура коју ће радо прихватити, без отпора и страха да неће успјети у разумијевању музике, што је услов за креативан говор.

4.2.6. Музика као средство физичког развоја ученика

Одавно је откривен значај музике на тренинг, психичку стабилност и оптимализацију мотивације, концентрацију и капацитет. Музика дјелује на опште стање цијелог организма, изазива реакције које су повезане са крвотоком и дисањем. Музиком се може изазвати или ослабити узбуђење. Познато је да музика помаже човјеку за вријеме рада и одмора. Класична музика из барокног периода опушта срце и пулс, у ритму музике. Кад тијело постане опуштено и будно, ум се лаше концентрише.

Пјевање представља кориштење људског гласа у музици, а звук се производи гласницама. Глас код сваког појединца је јединствен и разликује се од једног до другог. Пјевање је вјештина која захтијева високо развијен мишићни рефлекс и висок ниво координације међу мишићима. Пјевачки орган тако постаје покретљивији, и гипкији, што код дјеце обезбјеђује јаснији, чистији и музикалнији говор (логопеди користе пјевање за лијечење муцања). Пјевање је, прије свега, аеробна активност, која побољшава рад кардиоваскуларног система и подстиче уношење веће количине

кисеоника. Упражњавање ритмике која је основана на повезаности музике и покрета, побољшава координацију, гипкост ходања, лакоћу трчања и слично.

4.2.7. Музика као средство развоја осјећаја за ритам

Покрети који су укључени у опажање ритма могу бити и тако невидљиви да их региструју само осјетљиви апарати. Већина људи није свјесна таквих покрета. Природна потреба сваког дјетета је кретање. Сваки унутрашњи импулс спонтано се развија у покрет, несвјесно или свјесно на околин у преносимо доживљај ритма. Од давнина сачуване **цупкалице** и ташунаљке су прве у низу народних **игара** које подстичу развој ритма код дјеце. Цијело наше тијело осјетљиво је на спољне надражаје и учествује у развоју осјећаја за ритам.

У најранијем дјетињству дјеца уочавају различите ритмичке појаве из живота и своје околине: човјеков ход, куцање човјековог срца, лупкање играчака о под, прве звечке, сјечење дрва, покрете косца, успављивање лутке, игру лоптом, клацкање, марширање, падање кишних капи, итд. Ритам, ма какав год, најснажнији је израз музичке умјетности.

4.2.8. Музика као средство за дјеловањем на организам дјетета

Музика може директно да утиче на дјечији организам: убрзава или успорава рад срца и ритам дисања, повишава или снижава наш крвни притисак, умирује или стимулише нерве, мишиће, органе за варење.

Музика може бити окидач психолошких процеса сасвим удаљених од чисто когнитивних. На примјер, може утицати на имуни систем гдје ће ниво протеина који се боре против бактеријских инфекција расти, или свирање и слушање музике регулишу производњу хормона који утичу на расположење, као што је кортизол – значи да постоји биохемијска основа за употребу музике у терапијама (Ball, P., 2010: 245). Мјерена реакција организма открива да музика утиче на ритам дисања, откуцаје и правилност рада срца, као и тјелесну температуру периферног система.

Музика подстиче раст биљака (хармонична), или може да их убије (дисонантна), па чак да им мијења хромозоме. Доказано је да краве дају више млијека бољег квалитета када слушају класична дјела Моцарта. Руска истраживања су показала да се обична вода леди у кристале различитих облика у зависности од музике која се емитује, тако се „Бах кристали“ разликују од „Шопен кристала“. Јаје стављено на сцену рок концерта, бива тврдо кувано на крају концерта, јер високи и пиштећи тонови могу да изазову коагулацију протеина у течним материјама. И зидови града Јерихона срушени су звуком труба (Исаковић, С., 2010: 184).

5. УТИЦАЈ ИЗВОЂЕЊА МУЗИКЕ, СЛУШАЊА И СВИРАЊА НА ДИЈЕТЕ

Мелодијска способност је један дар и због тога се сматра да је вјежбањем не можемо развити, али ипак са друге стране можемо јој регулисати развој путем подстицајне критике. Можемо навести примјер једног свјетског музичког феномена који је бавећи се музиком цио свој живот тражио у себи овај дар иако му је одузета способност да чује, а то је Бетовен. Овај изванредни музичар је занемарио ту своју онеспособљеност и развио своје музичке способности. Тако ће, на примјер, човјек који не види, односно који је слијеп, највише развити оштрину свога чула слуха у ноћи. Величина музике и неког музичког дјела човјека проистиче из мукотрпне борбе и упорности да нешто створи, и у томе и јесте та драгоценост и непроцењивост (Стравински, И., 1966).

Дјеца од својих најранијих дана у дјетињству ослушкују и истражују различите звуке из природе, своје околине и амбијента који их окружује. Дијете трага за оним што га интересује и што му заокупља пажњу. Најбитније је да ове потребе дјетета прате родитељи, а у каснијој доби учитељ и наставник. Интересовање за музику као умјетност представља трајну диспозицију. Дужност учитеља у овом случају била би да након што се упозна са музичким способностима ученика, обезбиједи ученику праву мјеру стимулације, ни превише, а ни премало. Са друге стране, када је процјена музикалности дјетета у питању, ту увијек треба остављати простора. Учеников слух, може се испитати помоћу задатог ритма или тонског низа на клавиру уз помоћ добро познатих пјесмица дјечије. Све врсте дјечије осетљивости на музику најпогодније и најдјелотворније је испитати уз помоћ дјечије блиских музичких садржаја: бројалице, дјечије пјесмице и дјечије музичке игре.

У процесу формирања односа ученика према музици значајна активност је слушање музике. Слушање вокалних, инструменталних и вокално–инструменталних дјела различитог садржаја пружа могућност обogaћивања и допуњавања музичког доживљаја, што је основ за продубљивање и разумијевање музичког садржаја.

Извођење музике, слушање и свирање, представља најважнији вид активног односа према музици у млађим разредима основне школе. Овом активношћу развијају се музичке способности које васпитанику омогућавају да, више или мање, изводи, доживљава, опажа и разумије музику. Рад на развијању осјећаја за ритам и мелодију, те препознавању и репродукцији мелоритмичких цјелина, затим на оспособљавању опажања естетских квалитета путем изражајног пјевања пјесама различитог садржаја и карактера и на формирању музичких појмова као извора разумијевања музике је веома дуг и сложен. Најприродније је да се први кораци, у основношколској музичкој настави, заснивају на садржајима блиским дјечије – ритму бројалица, мелодијском саставу дјечијих и народних пјесама и музичким играма (Стојановић, Г., 1996: 9).

Пјевање утиче на правилно дисање, развој говора, интонацију и опсег дјечијег гласа. Правилним дисањем добија се добар тон, који мора бити правилно интониран, чврст и лијепо обликован (Тракиловић, Д. и др., 2015).

Слушањем класичне музике се побољшавају концентрација и памћење, а учењем свирања неког инструмента се развија просторно–временско расуђивање.

Свирање активира обје хемисфере мозга. Свирање инструмента је вјештина, али то је такође и комуникација, ентузијазам, стил и многи други аспекти који се не могу мјерити.

5.1. Извођење музике

Фетус радо воли слушати своју мајку како пјева и оно препознаје те пјесмице након рођења, а у прво пјевање дјеца се упуштају у другој години када почињу да „мелодизују“ својим гласићем и затим у трећој години пјевају пјесмице према својим могућностима и интересу. Почетно учење пјевања може утицати на правилно дисање код дјетета. Правилно дисање се треба вјежбати све док му тај начин дисања не пређе у навику. Учење пјевања треба одвојити од вјежби дисања, а те кратке вјежбе дисања могу да претходе пјевању, као припрема.

Јединство поетског текста и музике дјелује на емоционалну осјетљивост дјетета, стварање естетских навика и изграђивање музичког укуса. Текстови пјесама треба да имају васпитно-образовну улогу. Својим разноврсним садржајем утичу на развој етичких и националних осјећања, а затим проширују знања и обogaћују рјечник ученика. Њихов избор је веома важан у млађој доби дјетета, јер оно опонаша своје родитеље. Ако родитељи воле одређену врсту музике, онда ће и дијете да се

поистовијети са њима. Данашњи текстови не оплемењују и немају никакву васпитну функцију. Сама мелодија данашњих вулгарних пјесама има вулгаран карактер.

5.2. Слушање музике

Слушање музике је активност усмјерена на естетско васпитање ученика, потребна је одговарајућа музичка интерпретација, ако музика није жива, потребна нам је квалитетна репродукција. Тек слушање квалитетних, вокалних, инструменталних и вокално–инструменталних дјела, даје различите емоционалне доживљаје, и остављају простор за квалитетну самоизражајну и аутентичну интерпретацију различитог карактера и садржаја. Већим дијелом дјеца доживљавају и карактеришу музику као лијепу, пријатну и раздрагану.

У настави музичке културе потребно је слушати музику написану за дјецу, али томе се могу додати и кратке, једноставне композиције, који и нису посебно компоноване за њих. У новије доба стварају се непримјерени текстови и музика неквалитетног садржаја, који немају васпитно-образовну норму, те је стога потребно стално указивати дјечици на праве и поучне вриједности.

Слушање музике не само да утиче на развој емоционалног живота дјетета, њихових музичких способности и естетске културе, него за већину оно остаје једина могућност перцепције музичке умјетности. Умјетничко дјело се, прије свега, треба доживјети проживјети емоционално и тек на тој основи размислити о њему.

Веселе мелодије, које су данас врло популарне, често прате вулгарни текстови, непримјерени за дјецу. Нажалост, дјеца су изложена оваквим пјесмама и није могуће у сваком моменту пратити шта слушају (Стојановић, Г., 1996: 112).

5.3. Свирање

Свирање инструмента у младој доби не може дијете претворити у будућег Моцарта, али би оно могло постати „пааметније“ касније у животу. Дјеца која похађају музичке курсеве од седме године живота побољшавају развој моторичких способности. Пошто не може свако дијете бити ученик музичке школе, њима се треба, такође, омогућити музицирање на дјечијим инструментима, који су примјерени њиховом узрасту и способностима. Учитељ нема могућности да дубље улази у проблеме свирања на класичним инструментима, а свакако не би могао ни да постигне одговарајући успјех због великог броја индивидуалних разлика међу ученицима једног разреда, иако су дјечији инструменти прилагођени њиховом узрасту у нижим разредима и лаки за употребу.

Кроз савремену наставу музичке културе, још од првог разреда уводи се свирање на импровизованом инструментарију и на ритмичким инструментима. Уколико ученици имају потешкоће да савладају пјевање, пракса је показала да топлија атмосфера у разреду, коју ученици стварају свирајући на музичким инструментима, поспјешује пјевање. Када ученици савладају технику свирања на ритмичким удараљкама, реализација наставе музичке културе, свакако ће бити успјешнија (Стојановић, Г., 1996). Незамјењива су средства којим се дјеца уводе у сферу музике, чиме се помаже развјат њихових стваралачких способности. Дјеца уче да свирају познате пјесмице, импровизују ритмове, погађају по слуху познате мелодије.

Ритмички инструмент, металофон, може да служи и омогући ученицима фиксацију тонова тоничног трозвука (до – ми - сол), кроз игру. Уједно, тај трозвук је најважнији трозвук за развој способности разликовања висине тонова.

ЗАКЉУЧАК

У овом раду се истиче значај музике за дјечији развој. Музика је један од фактора који снажно утичу на развој дјетета. Она у развоју обухвата читав психо-физички процес. Помаже при развоју комуникативних вјештина и активно учествовање у музицирању може побољшати осјећај самопоштовања и подстакнути развој цијелог низа социјалних и преносивих вјештина. Музика може посебно снажно утицати на памћење и концентрацију.

Звук, ритам и покрет су за човјека већ од стадијума фетуса од одлучујућег значаја, како за физички, тако и за психички развој (Бјерквол, Ј., 2005: 26).

Музика може имати важну улогу у људском развоју у раној доби када се може стимулирати осјећај пријатности и опуштености код фетуса и дјеце. Музика охрабрује људе да је користе да би њоме управљали властитим расположењем, смањили стрес, ублажили досаду. Укратко, људи користе музику да би побољшали квалитет свога живота.

ЛИТЕРАТУРА

1. Ball, P., (2010): *The Music Instinct*, Oxford University Press, New York;
2. Бјерквол, Ј.Р., (2005): *Надахнуто биће*, Дете и песма, игра и учење кроз животна доба, Плато, Београд;
3. Ђорђевић, Б., (2008): *Музичка уметност као средство естетског васпитања*, Норма, вол. 13, бр. 3, стр. 133-148,
4. Исаковић, С., (2010): *Менаџмент музичке умјетности*, Мегатренд, Београд;
5. Којов-Буквић И. (1989): *Методика наставе музичког васпитања за 2. годину студија педагошке академије*, Друго издање, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд;
6. Сакс, О., (2010): *Музикофилија*, Клио, Београд;
7. Стравински, И., (1966): *Моје схватање музике*, Библиотека Зодијак, Београд;
8. Стојановић, Г., (1996): *Настава музичке културе од 1. до 4. разреда основне школе*, Приручник за учитеље и студенте учитељског факултета, Прво издање, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд;
9. Тракиловић, Д., Стојановић-Спасојевић, Г., и Милићевић-Траколовић, Ј. (2015): *Технике развоја вокалних способности ученика у настави музичке културе*, Бијељински методички часопис, вол. 2, бр. 1, стр. 56 – 63.;
10. Грујић, А., (2013): *Утицај музике на развој дјетета* [Интернет], Доступно на: http://predskolci-sa-osmehom.blogspot.ba/2013/04/blog-post_32.html, (преузето са сајта, 02.03.2016.год.).

MUSIC AND CHILD

Abstract: This paper highlights the importance of music in child development. Music provides a pure joy and tangible benefits. Timely introducing children to music can accelerate the development of speech, develops talent for mathematics and solving complex problems, science, promotes coordination, improve memory skills, concentration and reading, especially among children with disabilities and learning. Keep in mind the psychological effects of music in the form of changes in mood and raise self-esteem.

Pulse music penetrates deeply and in a live process harmonizes thought and body, enabling better, easier and deeper learning. The song as a marker of identity is part of socialization, in which each child has a unique role and enrich your spirit.

With the music, the children need to know before birth, in the womb, through carefully selected children's songs in the preschool and early school period, as well as the introduction

of genuine musical values in the course of their training. The task of school is to link the latest scientific knowledge and top music of all styles.

Actively making music students is the best way to develop musicality, love of music and the release of tension in the school life of a child.

Keywords: character of the music, the psychological effects of music, identity, socialization, music.